

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2023

XITSONGA RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA: PAPILA RA II
XITSONGA FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Time: 2½ wa tiawara

100 wa timaraka

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

XIYENGE XA A MATSWALWA

XIVUTISO XA 1

- 1.1 Sagwata.
- 1.2 Magwendere a a susumeterile Xakufa exidziveni xa nambu wa Rivubye hileswi a a n'wi bihisile emirini. Kutani a a lava ku balekela ku hlayisa n'wana.
- 1.3 A a hembile a vula leswaku u n'wi tshikile hokokwalaho ka leswi a a vuteriwile yena hi vatswari va yena va vula leswaku u fanele ku teka n'wana wa malume wa yena eka vakokwana va yena kutani a a nga n'wi rhandzi kahle hikuva a a ri na futa.
- 1.4 Magwendere a a rivarile xipaci lexi endzeni ka xona a ku ri na khadi leri a ri tsariwile adirese na ndhawu laha a a tshama kona, pasi leri nga tsariwa vito ra yena, a vona na hi xifaniso xa yena etafuleni leri a a tsalatsala eka rona ebanki.
- 1.5 I Max Magwendere, hikuva a a chelerile nsati wa yena Khanyisa byongo bya ngwenya eswakudiyeni a endlela leswaku a ta fa a ta sala na mali leyi a va yi hlayisile swin'we na yindlu ya vona kambe Khanyisa a nga dyangi swakudya leswiya, swi dyiwile hi mbyana ya vona kutani ku fa yona, Khanyisa a sala a hanya.
- 1.6 U hetelerile hi ku teka Jamela a n'wi heleketa eka Magwendere a ya n'wi nyika yena a nga si lova.
- 1.7 A ndzi ta n'wi tsundzuxa leswaku loko wanuna a n'wi gangisa u fanele a tinyika nkarhi wo xiyaxiya mahanyelo ya yena a nga si amukela rirhandzu ra yena, hikuva swi nga endleka a a lava ku n'wi xanisa kumbe i xigevenga.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)
- 1.8 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisekaka. Xikombiso: A hi mhaka ya kahle, hikuva n'wana un'wana na un'wana u na mfanelo ya ku hlayisiwa hi vatswari va yena hinkwavo.
(Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)

XIVUTISO XA 2

- 2.1 Ku pfuka hi ku hatlisa./B.
- 2.2 Xakufa na Jamela.
- 2.3 Hileswi mpfula a yi na ngopfu na dyambu se a ri perile kutani va sungula ku chava. Loko va vona kereke va ehleketa ku nghena eka yona va fika va kuma yi nga lotleleriwangi vo vhela va nghena kona va etlela, tanihileswi a va nga tivi na le kaya ka Magwendere a vo famba va vutisela.
- 2.4 Jevrou, nsati wa Mufundhisi Phakama u va lulamiserile swakudya swo fihlula no va komba ndhawu yo hlambela va ya hlamba kutani va rhuma Musa, n'wana wa vona leswaku a ya va komba eka Magwendere.
- 2.5 Loko Xakufa a ta va a vekile Jamela eka Magwendere u vuyile a famba a ya fika a wa ehekeni ya kereke ya Mufundhisi Phakama a lova kasi Jamela a a sarile eka tata wa yena Magwendere kambe na yena u hetelerile a ya tshama eka Mufundhisi loko Khanyisa a ta va a n'wi bile hi xitiropo a n'wi vavisa swinene.
- 2.6 I Xakufa, hikuva u vangile dzolonga exikarhi ka Magwendere na nsati wa yena Khanyisa hi ku va a mukisile Jamela emutini wa vona leswi yena tanihi xigangu xa Magwendere a a velekele n'wana loyi Khanyisa a a nga n'wi tivi o sungula ku n'wi vona.
- 2.7 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena leri twisisekaka. Xikombiso: I mhaka ya kahle, hikuva loko a va lo sindzisa va famba navusiku va ri karhi va vutisela muti wa Magwendere a swi ta endleka leswaku va kala va hlangana na swigevenga swi va endla nsele kasi ekerekeni va ta va va hlayisekile hikuva i ndhawu ya kahle ya ku balekela eka yona loko munhu a ri ekhombyeni. (Amukela na man'wana mavonelo lama twisisekaka.)
- 2.8 A va ri vanhu va rirhandzu, tintswalo na ntwelavusiwana.

XIVUTISO XA 3

- 3.1 Swi kombisa leswaku a a rhandza nsati wa yena swinene.
- 3.2 N'wantshurini u fikile a kuma Magwendere a ri na nsati wa yena Xifanisana endlwini ya yena vusiku byebiyi tanihileswi a va rhandzana.
- 3.3 Hileswi a vuyeke exikarhi ka n'hwetl hi xihatla hikokwalaho ka ku va va terekile entirhweni hi ku lava ku engeteleriwa muholo kasi Xifanisana a a tiva leswaku u ta vuya hi ku hela ka n'hwetl naswona a a n'wi byela loko a ri eku vuyeni.
- 3.4 U tlhaveterile Magwendere hi mukwana a halakela hi ngati ku kala a xupuka a baleka kutani yena a sala a teka ntambu a titsimba kutani loko a ri karhi a kayakaya ntambu yi titlhupula a vuya ehansi a wa a titivala tanihileswi ntambu a yi borile hikokwalaho ka ku tshama yi nela hi mpfula.
- 3.5 Mukamberiwa u ta nyika dyondzo leyi a yi kumeke. Xikombiso: Ndzi dyondzile leswaku hakelo ya xidyoho i rifu./Hambi wo famba ankoveni lundza ri ta vonaka.
(Amukela na tin'wana tidyondzo leti twisisekaka.)

XIVUTISO XA 4

- Max Magwendere loko a gangisa tintombhi a a nga vuli vito ra yena ra ntiyiso hi xikongomelo xa leswaku loko a tshuka a va bihisile emirini va ta famba va n'wi lava kambe va nga n'wi kumi.
- U xisile xigangu xa yena Xakufa a vula leswaku yena na nsati wa yena Khanyisa va hambanile kutani loko a vona leswaku u n'wi bihisile emirini a n'wi teka a ya n'wi susumetela exidziveni xa nambu wa Rivubye hi ku balekela vutihlamuleri na ku chava leswaku u ta lahlekeriwa hi swilo swo tala hikuva a a catile na Khanyisa.
- Xakufa u kumekile se a vabya swinene endzhaku kaloko Magwendere a ta va a n'wi susumetelerile exidziveni laha a nga hetelela a lovile.
- Max Magwendere u tshame a susumeta wansati efuleni eArcadia a huma hi fasitere a ya ba ehansi hi nhloko byongo byi hangalaka na xitarata, maphorisa ya va ya nga swi kumi leswaku hi yena mudlayi.
- Loko Xakufa a vona leswaku se u vabya ngopfu u fambile a lava Magwendere a kala a ya n'wi kuma kutani a n'wi dlidlrhitela hi n'wana wa yena Jamela, a n'wi hahlulela muti na nsati wa yena Khanyisa va nga ha vulavurisani kutani a hetelela hi ku n'wi dlidlrhitela ntsumbu wa yena n'wini, swi boha leswaku nkosi wu va emavokweni ya yena.
- Max Magwendere u ngenile endlwini ya Mufundhisi Phakama hi fasitere a fika a n'wi ba hi xibamu a n'wi siya a titivarile a teka mali ya kereke exisefeni a ya endla nkosi wa Xakufa hi yona.
- Magwendere u yile eka Nhlavhana n'anga leyi a yi ri muprofeta a ya lava byongo bya ngwenya byo ta dlaya nsati wa yena Khanyisa leswaku a ta sala a teka Xifanisana nsati wa N'wantshurini kambe swakudya leswi a a cherile byongo eka swona Khanyisa a nga swi dyangi swi dyiwile hi mbyana ya vona kutani ku fa yona.
- Magwendere a a rhandzana na Xifanisana nsati wa N'wantshurini a tlhela a hamba a ya tshama kwale mutini wa N'wantshurini kutani N'wantshurini a vuya hi le Joni navusiku a fika a va kuma endlwini ya yena.
- N'wantshurini u tlhaveterile Magwendere hi mukwana a halakela hi ngati hikuva a a n'wi kumile endlwini ya yena na nsati wa yena kutani a xupuka a baleka, laha a heteleleke a file endzhaku kaloko a landziwile hi xikhokhonono.

(Vadyondzi va fanele va boxa timhaka ta ntlhanu ntsena eka leti longoloxiweke laha henhla na tin'wana leti kombisaka tindlela hinkwato leti Magwendere a dyoheke hi tona na laha a hakeleke swidyoho swa yena hakona.)

Maavelo ya timaraka: Nyika tigwaju tinharhu eka poyinti yin'wana na yin'wana kambe ti va ntlhanu.

Hileswaku timaraka ta Vundzeni = 15 kasi Xivumbeko na Ririmi = 05. Tirhisa tikhodi leti nga laha hansi loko u kombisa maavelo ya timaraka kutani u tsala ntsengo ehansi ka tikhodi.

XIYENGE XA B SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO

XIVUTISO XA 5

PAPILA RA XINGHANA

Eka papila ra yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Adirese ya mutsari leyi sikuhatiweke evokweni ra xinene leyi nga funghiwiki endzhaku ka ku sikuhatiwa.
- Ku tlula ntila laha swi faneleke.
- Xiloso lexi nga funghiwiki.
- Vundzeni lebyi nga na manghenelo, miri na mahetelelo. (Xikongomelo xi fanele ku boxiwa.)
- Nsariso. (A ku tsariwi xivongo, a ku funghiwi naswona a ku sayiniwi.)

XIVUTISO XA 6

BUROCHARA YO NAVETISA HODELA

Eka Burochara ya yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Vito ra hodela.
- Ndhawu laha yi kumekaka kona.
- Vuamukelo.
- Vuhungasi.
- Swakudya.
- Vutihlanganisi.

MAAVELO YA TIMARAKA

XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO LEHA

Vundzeni, makunguhatelo na xivumbeko
Ririmi, xitayili na vuhleri

XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO KOMA

Vundzeni, makunguhatelo na xivumbeko
Ririmi, xitayili na vuhleri

Ntsengo hinkwawo: 100